अनुक्रमणिका

विषय	पृष्ठ
१. रतिक्रिया	९७
२. ब्रह्मचर्यावर विद्वान डॉक्टरांचीं मतें	१०६
३. कामशास्त्राचा खून	१११
४. पत्रव्यवहार	११४

लहानथोरांस उत्कृष्ट वाचनीय पुस्तकें.

मुंबई विद्याखात्यानें शाळांच्या वाचनालयांसाठीं व बक्षिसांसाठीं मंजूर केलेलें पुस्तक.

श्री. पार्वतीबाई आठवले

यांची

माझी कहाणी

किंमत १ रुपया

हें पुस्तक इतकें चांगलें झालें आहे कीं त्याचें इंग्रजी भाषांतर अमेरिकेंत प्रसिद्ध झालें आहे

कर्मवीर प्रो. धोंडो केशव कर्वे, बी. ए.

यांचें

आत्मवृत्त

किंमत २ रुपये

वरील पुस्तकांचें सर्व उत्पन्न हिंगणें येथील अनाथबालिकाश्रम संस्थांस मिळावयाचें आहे.

मिळण्याचा पत्ता :– १. राइट एजन्सी, जयकर बिल्डिंग, भटवाडी रस्ता, गिरगांव, मुंबई. २ नाथीबाई कन्याशाळा, आनंदभवन, गिरगांव, बँक रोड, मुंबई ३. महिलापाठशाळा, कर्वे रोड, पुणे ४; डॉ. कर्वे यांचे घरीं, ५९ डेक्कन जिमखाना कॉलनी, पुणे-४,

रतिक्रिया

इंद्रियसंयोगापूर्वी स्त्रीचें उद्दीपन एका विशिष्ट पायरीपर्यंत झालें असेल तरच तिचें समाधान होणें शक्य आहे हें मागें पाहिलें. आतां दोघांचेंहि पूर्ण समाधान होण्यास कांहीं महत्त्वाच्या गोष्टी दोघांनी लक्षांत ठेवल्या पाहिजेत. ही क्रिया जरी विशेषतः पुरुषावर अवलंबून असते, तरी स्त्रीनेंहि त्यांत शक्य तितकी मदत केली पाहिजे. ती केवळ अचेतन राहिल्यास दोघांचेंहि नुकसान आहे. याकरितां समागमास स्त्रीची संमति असणें अर्थात् जरूर आहे. वैवाहिक समागमास स्त्रीच्या संमतीची जरूर नसते. यामुळेंच तो पुष्कळ वेळां सुखावह होत नाहीं. हा धार्मिक कायदा नैसर्गिक नाहीं, कामशास्त्राचा नैसर्गिक कायदा वेगळा आहे. पुरुषांचें इंद्रिय स्त्रीचे योनिमार्गांत शिरून दोहोंच्या घर्षणानें उद्दीपन वाढत जाऊन रेतस्खलनाचे वेळीं पुरुषाचे उद्दीपनाची परमावधि होते, त्याच वेळीं किंवा कांहीं सेकंद मागें पुढें स्त्रीचेंहि पूर्ण समाधान झालें पाहिजे. अर्थात् हें पुष्कळ गोष्टींवर अवलंबून असतें. योनिमार्गाची रुंदी, त्याच्या आंतील त्वचेची रचना, त्यामुळें पुरुषाचे इंद्रियावर पडणारा कमीअधिक दाब, या सर्वांवर योग्य घर्षण अवलंबून असतें. यामुळें हीं दोन इंद्रियें जर एकमेकांस अनुरूप नसतील तर त्यांनी एकमेकांचें योग्य उद्दीपन होणें शक्य नाहीं. पुरुषाचे इंद्रियाचे मानानें योनिमार्ग शिथिल असल्यास त्यावर पुरेसा दाब पडणें शक्य नाहीं. स्त्रीचे उद्दीपनानें ही शिथिलता थोडीबहुत कमी होते, यावरून स्त्रीच्या उद्दीपनाचा पुरुषास स्वार्थी दृष्टीनेंही उपयोग असतो हें उघड होतें. याशिवाय स्त्री उद्दीप्त असल्यास योनिमार्गाच्या व जघनाच्या स्नायूंच्या ऐच्छिक व अनैच्छिक चालनेनें रतिक्रिया दोघांसहि अधिक सुखकर होते. अर्थात समागमेच्छु स्त्रीपुरुषांचें परस्पर प्रेम असल्यासच हें सुख परमावधीस पोंचणें शक्य

असतें, परंतु यांतील शारीरिक भाग देखील पूर्णतेस जाण्यास अनुभवाची जरूर असते, यामुळेंच वर सांगितलेल्या स्नायूंच्या योग्य चालनानें दोघांच्या गतीचा मेळ पाडून व योग्य दाब उत्पन्न करून, प्रेमाचा अभिनय करून व योग्य वेळीं आपलेंहि समाधान झाल्याचें ढोंग करून, अनुभवी वेश्या पुरुषास हें सुख देऊं शकतात. अर्थात पुष्कळ वेश्या मूर्ख असल्यामुळें म्हणा, किंवा मागणीचे मानानें पुरवठा अत्यंत कमी असल्यामुळें म्हणा, त्या आपलें काम योग्य रीतीनें करीत नाहींत व लोकांचे पैसे मात्र फुकटचे घेतात, अशी तक्रार बऱ्याच लोकांनीं आमचेपाशीं केली आहे, व कांहीं लोक असेंहि म्हणतात कीं या बाबतींत हिंदी वेश्याच अधिक चुकारपणा करतात व युरोपीय किंवा इतर वेश्या (हिंदुस्थानांतील देखील) जास्त प्रामाणिक असतात. प्रेमळ पत्नीस असा चुकारपणा करण्याचें कारण नसतें, परंतु अज्ञानाचाहि तसाच परिणाम होण्याचा संभव असतो. दोघेंहि या विषयांत अनभिज्ञ असल्यास प्रथमसमागमाचे वेळीं सर्वच घोंटाळा होतो व म्हणूनच प्रथम समागम, स्त्रीचा काय किंवा पुरुषाचा काय, अनुभवी माणसांशीं होणें इष्ट असतें, असें बर्ट्रंड् रसेल् यांनीं म्हटलें आहे. या बाबतींत बहुधा स्त्रीचा अनुभव कमी, तेव्हां पुरुषालाच अशा वेळीं विशेष काळजी घ्यावी लागते. अनाभिज्ञ स्त्रीला उद्दीपनास बराच वेळ लागतो, तेव्हां दोन स्नेही घोड्यावरून फिरावयास निघाले असतां एकाचा घोडा जास्त चपलाई करूं लागल्यास ज्याप्रमाणें त्याला खेंचून धरावें लागतें, त्याचप्रमाणें अशा प्रसंगीं पुरुषानें वागून कामपूर्तीचें ध्येय दोघांस एकदम गांठतां येईल अशी खबरदारी घेतली पाहिजे, व त्यांत दोघांचाहि फायदाच आहे. परंतु पुरुषाला समागमकाल फारसा लांबवतां येत नाहीं. अनुभवी स्त्रीला मात्र स्वतःचा काल जास्त प्रमाणांत लांबवतां किंवा कमी करतां येतो. दोघांच्याहि बाबतींत हें थोडेंबहुत इच्छेवर अवलंबून असतें, व रेताच्या स्पर्शाचाहि परिणाम स्त्रीवर होतो. या स्पर्शाचें ज्ञान मेंदूपर्यंत पोंचण्यास एक सेकंदहि लागत नाहीं.

योनिलिंग व योनिमार्ग या दोहोंचें स्पर्शज्ञान वेगवेगळ्या प्रकारचें असतें व सामान्यतः समागमाचे प्रसंगीं या दोघांसहि घर्षण मिळतें. अर्थात योनिलिंग नेहमींपेक्षां किंचित जास्त वरचे बाजूस असल्यास त्यास स्पर्शच न होणें शक्य आहे, तरीहि केवळ योनिमार्गाचे घर्षणानें कामपूर्ति होते, परंतु कधीं कधीं तें अपुरें पडण्याचा संभव असतो व अशा वेळीं समागमाच्या आसनांत बदल करणें इष्ट होईल.

रेतस्खलन एकदां सुरू झालें म्हणजे तें संपेपर्यंत चालू राहतें, व कितीहि प्रयत्न केला तरी तें मधेंच थांबवतां येत नाहीं. तें संपल्यावर पुरुषाची उद्दीप्त स्थिति जवळजवळ ताबडतोब संपते व स्त्रीची जास्त सावकाश खलास होते. स्त्रीच्या कामपूर्तीला रेतस्खलनाची मदत होते खरी, परंतु त्याची जरूरच असते असें नाहीं, व विशेष उद्दीपनशील स्त्रियांची तृप्ति रेतस्खलनापर्यंत दोनतीन वेळांहि होऊं शकते. एखाद्या स्त्रीस रेतस्पर्शानंतरच कामपूर्ति होईल, तर एखादीची पुरुषाच्या गतीच्या शेवटच्या वेगानेंच होईल, ती कशानें होते हें तिच्याशिवाय कोणास सांगतां येणार नाहीं. तथापि ज्यांना रेतस्पर्शाची जरूरच असते अशा स्त्रिया फारच थोड्या असतात, कारण रबराच्या पडद्यामुळें जेव्हां स्पर्श होणें शक्य नसतें, किंवा लागोपाठ फार वेळां समागम केल्यामुळें रेतस्खलनच होत नाहीं किंवा अगदीं थोडें होतें तेव्हांहि, व कधीं रेतस्खलनाचे अगोदरहि स्त्रियांची कामपूर्ति होऊं शकते. बहुतेक स्त्रियांवर मानसिक उद्दीपनाचाच परिणाम जास्त होतो.

जेव्हां संततिनियमनाचे हेतूनें पुरुष अपूर्ण संभोग करतो, म्हणजे रेतस्खलनापूर्वींच इंद्रिय काढून घेतो, तेथें सामान्यतः दोघांचीहि पूर्ण तृप्ति होत नाहीं व हा प्रकार कांहीं वर्षें चालू राहिल्यास दोघांसहि मज्जातंतूंचे विकार जडण्याचा संभव असतो. हा संततिनियमनाचा मार्ग अत्यंत हानिकारक आहे,

परंतु ज्या देशांत संततिनियमनाविरुद्ध कायदे असतात तेथें योग्य शास्त्री मार्ग उपलब्ध नसल्यामुळें या मार्गाचें अवलंबन करावें लागतें, कारण संतति-नियमनाचे फायदे एकदां मनांत बिंबल्यावर फाजील संततीपेक्षां या मार्गा होणारें नुकसान लोकांस पुरवतें. कधीं कधीं पुरुष कामशास्त्रांत अनभिज्ञ अ त्यास स्त्रियांचें समाधान कसें होतें, किंवा त्यांस कामतृप्ति असें का असतें कीं नाहीं, हेंच माहीत नसल्यामुळें व कधीं कधीं स्वार्थामुळेंहि पु तिकडे लक्षच देत नाहीं. अर्थात स्वार्थी दृष्टीनेहि ही चूकच आहे हें वर पाहिलें आहे अशा वेळीं स्त्री अर्धोद्दीप्त स्थितीत राहते व याचा परिणाम स्त्रीवर ब्र चर्यापेक्षांहि वाईट होतो व यामुळें सशक्त स्त्रीसुद्धां रोगट होते व तिची मा सिक स्थितीहि वाईट होते. अर्थात स्त्रीला बिलकुल वासनाच नसून तिचें बि कुल उद्दीपनच होत नसेल तर फारसें बिघडणार नाहीं, परंतु अर्धवट उ पन होऊन नंतर त्याचा योग्य अंत न होणें धोक्याचें आहे. बहुधा अशा वे स्त्रिया स्वसंभोगानें त्याचा अंत करतात, व त्याचा अंतच न होण्यापेक्षां हें बरें, असें डॉ. व्हॅन द व्हेल्ड यांचें मत आहे. ख्रिस्ती धर्मोपदेशकांनीहि प्रश्नाचा विचार करून याला परवानगी दिली आहे. परंतु कामतृप्ति हा स्त्रियां नैसर्गिक हक्क आहे व या बाबतींतील असमाधान हें व्यभिचाराचें एक मु कारण आहे हें लक्षांत ठेवलें पाहिजे.

स्त्रियांचे कामपूर्तीचे वेळीं रेतासारखा कोणताहि पदार्थ बाहेर येत ना हें मागें पाहिलेंच आहे. त्या वेळीं गर्भाशयाची कांहीं विशिष्ट प्रकारची हालचा होते कीं काय हें प्रत्यक्ष समागमाचे वेळीं पाहणें शक्यच नसतें. परंतु नांवाच्या एका डॉक्टरानें या संबंधीं माहिती पुढील रीतीनें मिळवली. ए स्त्रीचा गर्भाशय मूळ जागेपासून च्युत होऊन खालीं आल्यामुळें त्याचें तो योनिमार्गांतून बाहेर आलें होतें व त्यास किंचित स्पर्श केल्यानेहि कि

289535.

चेतना होत असे व अशा रीतीनें कामपूर्तीहि होणें शक्य होतें. डॉ. बेक् यांनी एकदां तिचें अशा रितीनें कामपूर्तीपर्यंत उद्दीपन केलें व काय प्रकार होतो तें पाहिलें. स्पर्शापूर्वी गर्भाशयाचा पुढील भाग अगदीं निचेष्ट असून त्याचें तोंड बंद होतें, व आंत कोणतेंहि हत्यार सहज घालतां आलें नसतें. उद्दीपनानंतर या तोंडाची पांचसहा वेळां उघडमीट होऊन त्याची बाहेरील कडा आंत ओढून घेतली गेली. हा प्रकार अजमासें वीस सेकंद चालला व नंतर पुन्हां पूर्वस्थिती आली. गर्भाशय मूळ जागेवर असतांहि कामपूर्तीचे वेळीं असेंच होत असलें पाहिजे असें दिसतें. अर्थात वेगवेगळ्या वेळीं एकाच स्त्रीत परि-स्थितीप्रमाणें या बाबतींत थोडा बहुत फरक पडूं शकेल. तथापि कामपूर्तीचे वेळीं गर्भाशय थोडासा खालीं उतरल्यामुळें व त्याची उघडमीट झाल्यामुळें रेत गर्भाशयांत ओढलें जातें यांत शंका नाहीं.

समागमाचे वेळीं योनिमार्गाच्या स्नायूंच्या संकोचामुळें कधीं कधीं पुरु-षास त्रास होण्याचा संभव असतो. या स्नायूंच्या संकोचामुळें पुरुषाच्या इंद्रि-याच्या बुंधाशीं दाब पडतो, व हा दाब बेताचा असल्यास त्यापासून त्रास न होतां उत्थापन बराच वेळ कायम राहण्यास मदत होते, कारण इंद्रियांत रक्त सांचल्यामुळेंच उत्थापन होतें, व वरील दाबामुळें तें रक्त परत ओसरून जाण्यास अडथळा होतो. याचा दोघांसहि फायदाच मिळतो, परंतु कधीं कधीं हा दाब फाजील होऊन त्यामुळें असह्य वेदना होतात व पेटका आल्यासारखी स्थिती होऊन दोघांसहि अतिशय त्रास होतो, व एखादे वेळीं पुरुषाचें इंद्रिय स्नायूंच्या चिमट्यांत धरलें जाऊन कांहीं वेळ अडकून राहतें.

इंद्रियसंयोगानंतर रतिक्रियेस लागणारा वेळ कृत्रिम रीतीनें वाढवण्यांत कोणताही फायदा नसतो. हे कृत्रिम उपाय म्हणजे समागमाचे वेळीं इतर गोष्टींचा विचार करण्याचा प्रयत्न करणें, खाणें, पिणें, धुरकटणें वगैरे. जेथें स्त्रीस उद्दीपनास जास्त वेळ लागत असेल, तेथें पुरुषानें वरीलप्रमाणें केल्यास

त्यांत स्त्रीचा निःसंशय फायदा होईल, परंतु नेहमींच असें करण्यांत पुरुषाचें नुकसान आहे. मारी स्टोपस यांनीं अशाच जातीचा एक प्रकार 'करेझा' नांवाचा दिला आहे व त्याची बरीच स्तुतीहि केली आहे. हा प्रकार म्हणजे इंद्रियप्रवेशानंतर शक्य तितका वेळ बिलकुल हालचाल केल्याशिवाय स्वस्थ राहणें व अशा रीतीनें रेतस्खलनास वेळ लावणें. आमचे मतें ही चूक आहे. पुरुष व स्त्री दोघेंही अत्यंत मंदप्रकृति असल्यासच कदाचित त्यापासून नुकसान होणार नाहीं, परंतु सामान्यतः नुकसान होईल, व कालांतरानें मज्जातंतूंवर अनिष्ट परिणाम होईल.

पुरुषाचें किंवा स्त्रीचें जननेंद्रियाची वाढ अपूर्ण असल्यास समागमाची इच्छाच फारशी नसते, व कधींकधीं समागम अशक्य होतो. अशी अपुरी वाढ पुरुषांपेक्षां स्त्रियांतच अधिकच प्रमाणांत सांपडते व वैवाहिक असमाधानाचें हें एक कारण असतें. शिवाय पुरुषाच्या इंद्रियाचा आकार फार लहान किंवा योनिमार्गाचा फाजील मोठा असल्यास समागम सुखकर होणें शक्य नसतें, या-करतां दोघांसहि या दृष्टीनें लग्नापूर्वी तपासण्याची चाल पाडणें इष्ट आहे, कारण समागमाचा अनुभव पूर्वीच मिळवण्याची चाल पडणें इतक्यांत शक्य दिसत नाहीं. अशा तपासणीचे प्रयत्न पुष्कळ देशांत हल्लीं चालू आहेत, परंतु ते केवळ आनुवंशिक व सांसर्गिक रोगांच्या दृष्टीनें चाललें आहेत. त्यांत समागम-सुखाचीहि दृष्टि ठेवली पाहिजे, एरवीं विवाह सुखी होणें शक्य नाहीं. अर्थांत या दृष्टीनें पतिपत्नी प्रारंभीं जरी अनुरूप असलीं तरीहि बाळंतपणें होतील तसतसा स्त्रीच्या इंद्रियाचा आकार थोडाबहुत तरी वाढतोच व यामुळें पुरुषाच्या व स्त्रीच्याहि दृष्टीनें समागम कमी सुखकर होणें अपरिहार्य आहे. परंतु हा विवाह-संस्थेचाच दोष आहे, व ती संस्था आहे तोंपर्यंत तोहि राहणारच. तथापि आसनांत फेरबदल केल्यानें हें सुख बऱ्याच प्रमाणांत वाढवतां येतें. याचा विचार पुढील लेखांत करूं.

ब्रह्मचर्यावर विद्वान डॉक्टरांचीं मतें

३. डॉ. ॲन्टन निष्ट्रॉम, पॅरिस.

मनुष्याला कांहीं कालपर्यंत व कांहीं मर्यादेपर्यंत कामवासना दाबून ठेवतां येते व पुष्कळ वेळां आत्मसंयमन करतां येतें हें निर्विवाद आहे, व तरुणांनीं ती आपल्या ताब्यांत ठेवण्याचा प्रयत्न करावा व कृत्रिम उद्दीपन करूं नये हें इष्टच आहे. परंतु प्रश्न असा येतो कीं असें संयमन किती वेळ करतां येईल ? याचें उत्तर व्यक्तीवर अवलंबून राहील, हें न समजून कांहीं लेखक 'एकास शक्य आहे तें दुसऱ्यास असलेंच पाहिजे' अशा प्रकारचीं बेअकली विधानें खुशाल करीत असतात. कांहीं धार्मिक डॉक्टरांनींहि अशीं खोटीं विधानें बिनदिक्कत केलेलीं आहेत व ब्रह्मचर्यापासून कांहीं नुकसान होत नाहीं असे ठरावहि कांहीं सभांतून पास केलेले आहेत, परंतु त्यापासून नुकसान होतें असा आपला अनुभव सांगणारे कांहीं डॉक्टर जोंपर्यंत आहेत, तोंपर्यंत त्यांच्याच मतास महत्त्व दिलें पाहिजे कारण पहिले डॉक्टर प्रामाणिक आहेत असें धरलें, तरीहि त्यांजकडे असे रोगी गेले नाहींत, किंवा जाऊनहि रोगांचें कारण त्यांस समजलें नाहीं असें असूं शकेल. नुकसान होतें असें म्हणणारे पुष्कळ विद्वान डॉक्टर आहेत, तेव्हां नुकसान होत नाहीं असें सरसकट विधान तरी करतां येणार नाहीं, कांहींचें नुकसान होतें असें तरी कबूल करणें भाग आहे.

ख्रिस्ती कॅथोलिक धर्मोपदेशकांस ब्रह्मचर्य पाळण्याची आज्ञा असते, त्यापैकीं जे खरोखर तसा प्रयत्न करतात त्यांस कधीं कधीं इतका त्रास होतो

कीं त्यांनीं स्वतःस खच्ची करून घेतल्याचीं उदाहरणें आहेत, व उपासतापास करीत असतांहि त्यांची अशी स्थिति होते. प्रॉटेस्टंट पंथाचा उत्पादक ल्यूथर म्हणतो कीं पुरुषास अन्नपाण्याइतकीच स्त्रीचीहि जरूर असते. ब्रह्मचर्य सोपें जावें म्हणून मधून मधून अंगांतील रक्त काढून टाकीत असत व इतकें करूनहि बहुतेक ख्रिस्ती उपदेशक ब्रह्मचर्याचा नियम मोडीत असत.

वास्तविक कामवासना ही आरोग्याची खूण आहे, व नियमित समागमानें जननेंद्रियाचें व एकंदर शरीराचें आरोग्य कायम राहतें अर्थात मानसिक स्थितीचा परिणाम सर्व इंद्रियांवर होतो व संयमनानें विशेष नुकसान झाल्याशिवाय मनुष्यास कांहीं काळ राहतां येतें, परंतु सर्वांस नेहमीं तसें राहतां येईल असें म्हणणे मूर्खपणा आहे. रेत शरीरांत राहिल्यास तें रक्तांत भिनतें असें कांहीं शास्त्रज्ञांनीं लिहिलें आहे, परंतु आधुनिक तज्ज्ञांनीं हें म्हणणें खोडून काढलें आहे. रेत शरीरांत सांचून राहिल्यास व समागमानें किंवा स्वप्नावस्थेंत तें बाहेर न पडल्यास तें मलमूत्रांबरोबर बाहेर जातें, हें लक्षांत न आल्यामुळें बहुधा तें रक्तांत शोषलें जातें अशी कल्पना आली असावी. डॉ. ब्लॅक तर म्हणतात कीं ही कल्पना केवळ तरुणांस फसवण्याकरतांच काढलेली आहे व असें म्हणणारा मूर्ख किंवा सोदा असला पाहिजे. ज्यांची कामवासना मंद असेल व ज्यांस समागमाचा अनुभव नसून जे कांहीं उद्योगांत गुंतलेले असून मिताहारी असतील त्यांसच ब्रम्हचर्यापासून फारसा त्रास होणार नाहीं. परंतु ज्यांची प्रकृति उत्साही असते, ज्यांचे मनांत कामविषयक विचार वारंवार येतात व ज्यांना समागमाची संवय आहे, त्यांना कांहीं काळ समागमाशिवाय राहिल्यास निःसंशय इजा होईल.

फार दिवस ब्रह्मचारी राहून नंतर समागमास सुरवात केल्यास अतिरेकाची भीती असते व कांहीं लोकांना कामवासना अनावर होऊन त्यांतच त्यांचा अंत होतो. माझ्या माहितींतील एक कामगार २८ वर्षेपर्यंत ब्रह्मचारी

राहिला, परंतु नंतर त्याचा एका स्त्रीशीं समागम होऊन दोन वर्षेपर्यंत तो दररोज तिच्याकडे जात असे. नंतर त्यानें लग्न केलें व पत्नीबरोबरहि दररोज समागम करीत असे. नंतर शीघ्रपतन होऊं लागलें व आपण लवकरच नपुंसक होणार अशी त्याला भीती पडली.

युनिव्हर्सिटींतील एक विद्वान प्रोफेसर ४० वर्षे वयापर्यंत माझ्या समजुतीनें ब्रह्मचर्यानें रहात असे व या वयांत त्यानें एका सुंदर तरुणीशीं लग्न केलें. त्यानें समागमाचा इतका अतिरेक केला कीं त्याची प्रकृति साफ बिघडून झोंप येत नाहींशी झाली. तो कोणत्याहि औषधानें बरा झाला नाहीं, त्यांतच मेला.

ब्रह्मचर्यामुळें नेहमीं झोंपेंत रेतस्खलन होऊं लागतें. कांहीं लोकांस हें महिन्यांत दोनतीन वेळांच होतें, तोंपर्यंत भीतीचें फारसें कारण नसतें. परंतु कांहींचें येथेंच न थांबतां आठवड्यांत एक दोनदां किंवा दररोजहि होऊं लागतें. नंतर प्रकृति नीट राहणें शक्य नसतें, वृत्ति उदास होते व कधीं कधीं वेडहि लागतें. पुढील उदाहरणें मीं प्रत्यक्ष पाहिलीं आहेत. १. वय २५, ५ वर्षांपूर्वी स्वसंभोगाची संवय होती, परंतु संयमनानें ती सोडली होती. तीन महिन्यांपासून दररोज रात्रीं स्खलन होतें, प्रकृति क्षीण झाली आहे. काम करवत नाहीं, भयंकर डोकें दुखतें. २. वय २८, ७ वर्षे आठवड्यांत दोनदां स्वप्नावस्था होते, झोंप येत नाहीं, वेड लागेल अशी भीती वाटते. अलीकडे प्रकृति किंचित बरी आहे, परंतु उदासवृत्ति कायम आहे, विचारांत संगति नाहीं, झोंपेंत बडबडतो. ३. वय २०. नियमित वागणारा मनुष्य, ऑफिसांत काम करून फावल्या वेळांतहि उपयुक्त अभ्यास करून दररोज नियमानें चालण्याचा व्यायाम करणारा. १६ व्या वर्षीं त्याला कांहीं कारणानें स्वसंभोगाची संवय लागली. नंतर मधून मधून स्वप्नावस्था होऊं लागली. गेल्या वर्षापासून आठवड्यांत एकदां होऊं लागली. कधीं कधीं एक महिना थांबून नंतर पुष्कळ

रात्री लागोपाठ होते. दुसऱ्या दिवशीं म्लानता येते. जेवणानंतर उद्दीपन होतें. अन्न पचत नाहीं, पोट दुखतें, पाठींत कळा येतात, रक्त डोक्यांत जातें, छाती धडधडते, क्षणांत थंडी, क्षणांत गरमा भासतो, स्मरणशक्ति कमी झाली आहे. त्यानें कधींहि संभोग केला नाहीं, वेश्येकडे जाण्याचा धीर होत नाहीं, परंतु आई व बहीण पोसावी लागत असल्यामुळें लग्न करणें शक्य नाहीं, तेव्हां शेवटीं जावें लागणार असें त्याला वाटूं लागलें आहे.

स्वप्नावस्था कांहीं दिवस चालू राहिल्यास कांहीं लोकांस दिवसा रेतस्खलन होऊं लागतें, नंतर कांहीं दिवसांनीं उद्दीपनशीलता कमीकमी होऊन शेवटीं नाहींशी होते, म्हणजे नपुंसकत्व येतें. कांहीं लोकांचें उद्दीपन वाढत जातें व किंचित स्पर्शानें, किंवा स्त्रीच्या केवळ दर्शनानें वा विचारानेंहि रेतस्खलन होतें.

ब्रह्मचर्याचे सामान्य परिणाम म्हणजे हातपाय जड होणें, डोकें जड होणें व दुखणें, उदास मन, जुलाब, बीजकोश कठिण होऊन दुखणें, एकंदर अस्वास्थ्य होऊन भूक न लागणें, झोंप न येणें, वाईट स्वप्नें, अनुत्साह वगैरे. पूर्ण ब्रह्मचर्यानें राहूनहि ज्यांच्या प्रकृतीला बिलकुल अपाय झाला नाहीं अशीं कांहीं उदाहरणें या पंथाचे पुरस्कर्ते सांगतील. परंतु त्यांत असे प्रश्न निघतात कीं त्यांनीं सर्व गुह्य गोष्टी सांगितल्या असतील काय, त्यांनीं खरोखरच स्वसंभोग सुद्धां न करतां पूर्ण ब्रम्हचर्य पाळलें असेल काय, व त्यांची प्रकृति खरोखरच चांगली आहे कीं काय? निरोगी दिसणारे लोक निरोगी असतातच असें नाहीं, व कांहीं वेळ प्रकृति चांगली राहिली म्हणून नेहमीं राहील असेंहि नाहीं.

कांहीं उदाहरणें देतों. १. वय ४२ वर्षें. गेलीं ८ वर्षें स्वप्नावस्था होऊन अशक्तता वाटते. पूर्वीं प्रकृति उत्तम होती. २० पासून २३ वर्षांपर्यंत

एका मुलीशीं लग्न करण्याचें ठरवून तो समागम करीत असे, परंतु आईला व एका आजारी भावाला पोसायचें असल्यामुळें लग्न अशक्य झालें व त्या मुलीशीं संबंध तोडला. नंतर अजमासें वर्षांतून सातआठ वेळां इतर स्त्रियांशीं समागम होत असे, परंतु ३४ व्या वर्षापासून तो पुरा ब्रह्मचारी राहिला. त्याला मधून मधून स्वप्नावस्था होत असे, परंतु ती कांहीं दिवसांनीं बंद झाली. नंतर दोन वर्षांनीं तो सायकलवर बसूं लागला तेव्हां पुन्हा रेतस्खलन होऊं लागल्यामुळें त्यानें आणखी दोन वर्षांनीं सायकल सोडून दिली. गेलीं चार वर्षें त्याला स्वप्नावस्था होत नव्हती, परंतु आठ दिवसांपूर्वीं मलावरोधावर उपाय म्हणून तो व्यायाम करूं लागला, तेव्हां पुन्हां होऊं लागली. शौचाचे वेळीं रेत जातें असें त्यानें पुष्कळ वर्षांपासून पाहिलें होतें, परंतु गेलीं दोन वर्षें त्याला कामवासना फारच कमी आहे व उत्थापन फारच क्वचित होतें. अलीकडे त्याचें डोकें फार दुखतें, स्मरणशक्ति कमी झाली आहे, सुसंगत विचार करतां येत नाहीं आतां त्याला विवाहहि अशक्य झाला होता, कारण एका स्त्रीशीं विवाह करण्याचें ठरवून तिच्याशीं समागम करण्याचा त्यानें प्रयत्न केला, परंतु तो निष्फळ झाला. या सर्व गोष्टी आपण होऊन डॉक्टरांस सांगण्यास तो लाजत असे यामुळें डॉक्टरांस कारण न समजून ते कांहींतरी औषध देत असत. अशा डॉक्टरांस कारण समजत नाहीं ही त्यांचीच चूक आहे व नंतर ते ब्रह्मचर्यापासून कांहीं नुकसान होत नाहीं असें ठोकून सांगतात. २. वय २८. वाढीच्या वयांत त्यानें स्वसंभोग केला होता, परंतु १७ व्या वर्षापासून सोडून दिला. तेथपासून २४व्या वर्षापर्यंत त्याला वारंवार स्वप्नावस्था होत असे, परंतु त्याचे पुढें महिन्यांतून एक दोनदांच होऊं लागली. आजपर्यंत समागम केलेला नाहीं व स्त्रियांच्या सान्निध्यांत नपुंसकत्व येतें. केव्हां केव्हां झोपेंत किंवा उद्दीपक विचारांनी उत्थापन होतें. ३. वय ५५ वर्षें.

वीस वर्षांपूर्वी पत्नी वारल्यापासून ब्रह्मचारी राहिल्यामुळें प्रकृति क्षीण झाली, स्मरण होत नाहीं, थंडी वाजत असूनोह घाम येतो, हृदयाची क्रिया बरोबर चालत नाहीं, कामाकडे लक्ष लागत नाहीं. ४. वय ४६. ४४ व्या वर्षांपर्यंत समागम न केल्यामुळें पुष्कळ वर्षांपासून डोकें दुखतें व अशक्ततेमुळें रजा घेतली. या वेळीं डॉक्टराच्या सांगण्यावरून समागमास सुरवात केली, परंतु बिघडलेली प्रकृति ताळयावर न येतां तो त्यांतच मेला. ५. एक तत्त्ववेत्ता, अविवाहित, शरीराचें महत्त्व कमी समजून अभ्यासांत वेळ घालवणारा. तरी देखील ३० व्या वर्षांपर्यंत कधीं कधीं स्वसंभोग करीत असे, परंतु नैतिक मतांमुळें समागम केला नाहीं. एके दिवशीं दारू प्याल्यामुळें एका वेश्येमागून तिच्या घरीं गेला परंतु समागम शक्य झाला नाहीं. २७ व्या वर्षी धर्मावरील विश्वास उडाला व त्याच्या जागीं कांहींच न राहिल्यामुळें उदास होऊन दोन महिने वेड लागलें व त्यामुळें स्वसंभोगाचा अतिरेक झाला. त्याचें पुढें काय झालें हें माहीत नाहीं. ६. २८ वर्षांचा एक अंमलदार. सुदृढ प्रकृतीचा, एका मुलीशीं विवाह ठरल्यामुळें एक वर्षपर्यंत समागम सोडून दिला, त्याला अतिशय त्रास झाला, परंतु त्याला लवकर लग्न करणें शक्य नव्हतें व इतर स्त्रियांकडे जाणें बरें वाटेना. तो शक्य तितका उघड्या हवेंत रहात असे, व्यायाम करीत असे व अत्यंत नियमितपणानें वागत असे. त्याला एकदम वेड लागलें. त्याच्या एका नातलगानें डॉक्टराला बोलावून सर्व हकीकत सांगितली, तथापि ब्रम्हचर्यानें कोणीहि आजारी पडणें शक्य नाहीं असें त्यानें मत ठोकून दिलें. त्याच्या नात्यापैकीं कोणासहि वेड लागलेलें नव्हतें. वरील नातलगानें त्याला आपल्या घरीं ठेवला, व पाहतो तों तो वेडांतच अबुद्धिपुरःसर स्वसंभोग करीत असे. असें १० दिवस चालल्यावर तो बरा झाला. परंतु अजूनहि त्याला लग्न करणें शक्य नव्हतेंच व पुढेंहि तो ब्रह्मचारी राहिल्यामुळें त्याला पुन्हा वेड लागलें व

त्यांतच तो मेला. ७. वय २०, रंगाचें काम करणारा, सुशिक्षित. धार्मिक आईबापांचा मुलगा, नियमानें राहून झटून काम करणारा, परंतु अलीकडे चमत्कारिक वागून कामाकडे दुर्लक्ष करूं लागला. कधींहि समागम किंवा स्वसंगभोग माहीत नाहीं. गेले दोन महिने इतरांस लाज वाटेल इतकें छचोर बोलूं लागला, व दोन तीन बायकांवर त्याचें मन बसलें, पैकीं एक पोक्त होती, दुसरीचें लग्न ठरलें होतें व तिसरी मोलकरीण होती. त्याच्या आईनें त्याला मजकडे आणला. दुसऱ्यांचे विचार आपण जाणतों व आपणांस फिडल उत्तम वाजवतां येतें अशी त्याची कल्पना होती. हा सर्व बहुधा ब्रह्मचर्याचा परिणाम असावा असें आईस वाटलें व माझेंहि तसेंच मत पडल्यामुळें मीं लग्न करण्याचा उपदेश केला, परंतु अशा मुलाला मुलगी कोण देणार, व त्याला पुरेसे पैसेहि मिळत नव्हते. त्याला दुसरा उपाय नाहीं असें पाहून त्याच्या समजूतदार बापानें त्याला एका वेश्येकडे नेला. थोड्याच दिवसांत तो साफ बरा झाला व तेव्हांपासून त्याची प्रकृति चांगली राहून तो कामहि मन लावून करतो. ८. एक पोक्त वयाचा शास्त्रवेत्ता समागमाचे बाबतींत नेहमीं नियमित असतो, परंतु प्रवासामुळें किंवा बायकोच्या आजारामुळें जेव्हां त्याच्यावर ब्रह्मचर्याचा प्रसंग येतो तेव्हां, हल्लीं तो ६० वर्षांचा आहे तरी, बीजकोश व कंमर दुखते, डोकें जड होतें व अस्वास्थ्यामुळें काम करतां येत नाहीं. बीजकोशांतील दुःख इतकें वाढतें कीं, त्याला दिवसभर पडून रहावें लागतें व कधीं कधीं पोट दुखून जुलाब होतात. यामुळें त्याला बरीच अफू घ्यावी लागते. पुन्हा समागम सुरू झाल्यावर हें सर्व एकदम नाहींसें होतें.

स्त्रियांचे बाबतींत कामवासनेपेक्षां संततीची इच्छा अधिक प्रबल असते अशी काहीं लोकांची कल्पना असते ती खोटी आहे. सामाजिक बंधनांमुळें स्त्रियांचे कामवासनेवर अधिक दडपण असतें इतकेंच. ल्यूथरचे मतें स्त्रियांस

अन्नपाणी किंवा झोंपेइतकीच समागमाची जरूर असते इतकेंच नव्हे तर त्यांनी वैवाहिक स्थितीसंबंधीं असें लिहिलें आहे कीं पती नपुंसक असल्यास पत्नीने त्यास स्पष्ट सांगावें कीं 'तूं माझें ऋण लागतोस तें तुला फेडतां येत नाहीं यामुळें माझी नीती, अब्रू, सर्व आयुष्य संकटांत आहे. ईश्वराच्या दृष्टीनें आपलें लग्न फोल आहे, तेव्हां तुझ्या भावाबरोबर किंवा विश्वासू मित्राबरोबर गुप्त लग्न करण्याची परवानगी दे.' अशी परवानगी पतीनें दिली पाहिजे व न दिल्यास पत्नीनें खुशाल त्याला सोडून जावें. अशाच प्रकारचीं मतें इतर पुष्कळ लेखकांनीं दिलेलीं आहेत.

प्रथम वयांत स्त्रियांस ब्रह्मचर्यापासून पुरुषांइतका त्रास होत नाहीं, परंतु पुढें त्यांवरहि जवळजवळ तसेच परिणाम होतात. फार दिवस समागम न झाल्यास कधीं कधीं त्यांस येईल त्या पुरुषाशीं संग करण्याची इच्छा अनावर होते व पुष्कळांस या कारणानें वेड लागतें.

सारांश, पूर्ण ब्रह्मचर्याचा उपदेश करणें म्हणजे मूर्खपणा आहे. या बाबतींत हें लक्ष्यांत ठेवलें पाहिजे कीं धर्माच्या किंवा नीतीच्या तत्त्वांनीं, थकवा येईपर्यंत व्यायामानें किंवा अभ्यासानें रेताची उत्पत्ति बंद करणें शक्य नाहीं व तें कोणत्या ना कोणत्या मार्गानें शरीराबाहेर गेलेंच पाहिजे. १९०१ सालीं बर्लिन येथें भरलेल्या एका परिषदेंत एका अविवाहित रशियन शिक्षकिणीनें सांगितलें, 'सामान्य लोकांकडून ब्रह्मचर्याची अपेक्षा करतां येणार नाहीं. बहुतेक सुशिक्षितांस तीस पसतिशीच्या आंत लग्न करणें अशक्य असतें. तेथपर्यंत ब्रह्मचर्य पाळणें याचा अर्थ १० किंवा १५ वर्षें एक नैसर्गिक गरज मारणें. या गरजेच्या समाधानावर शरीरिक व मानसिक स्वास्थ्य अवलंबून असतें हें माहीत असतां ती मारण्याची इच्छा कोणाला होईल ? मजूर वर्ग लवकर लग्न करूं शकतो, सुशिक्षित वर्गास वेश्यांवर गरज भागवावी लागते.'

कामशास्त्राचा खून

शास्त्रीय अज्ञान, विसंगत विचार, धार्मिक वेडगळपणा, व स्वतःच्या डोक्यांतून काढलेलीं आणि रामभरोसे ठोकून दिलेलीं असत्य विधानें जर कोणास एकत्र पहायचीं असतील तर त्यांनीं ' रत्नाकर ' मासिकाच्या जून-जुलै अंकांतील श्री. कृ. गो. किनरे यांचा ' वंध्यत्वविचार ' अवश्य वाचावा. अज्ञान-प्रसारक मंडळाचे हे उत्साही घटक आज बरेच दिवस आपलें काम नेटानें करीत आले आहेत, परंतु त्यांची विशिष्ट शैली या लेखांत अधिक स्पष्ट दिसते. तर्कशुद्ध विचाराचीच जेथें किंमत नाहीं, तेथें तर्काच्या मुळाशीं कांहीं माहिती असावी लागते याची जाणीव कोठून असणार ?

या लेखांतील खोट्या विधानांची केवळ यादी केली तरी देखील जागा फार लागेल, तेव्हां कांहीं मुद्देच घेऊं. कामवासनेच्या बाबतींत मनुष्य पशूंसारखा नाहीं म्हणून पशूच मनुष्यापेक्षां श्रेष्ठ, ही अजब विचारसरणी अर्थातच वरील लेखकास पसंत आहे, परंतु त्यांतील मूर्खपणा कोणासहि दिसण्यासारखा आहे. पशू अन्न रुचकर करून खात नाहींत म्हणून आपणहि खाऊं नये, चित्रें काढीत नाहींत म्हणून आपणहि काढूं नये, पशू सतार वाजवीत नाहींत म्हणून आपणहि वाजवूं नये, ते काव्य करीत नाहींत म्हणून आपणहि करूं नये, त्यांची कामवासना प्रजोत्पादनापुरतीच असते (असें धरून चाललें तरीही) तेव्हां आपलीहि तशी असावी, असें म्हणणारे लोक पशू होण्यासच योग्य आहेत व ते मनुष्य झाले ही निसर्गाची, किंवा त्यांच्या भाषेत बोलायचें म्हणजे त्यांच्या विधात्याची चूक आहे. यालाच अरसिकत्व म्हणतात. 'कवि आम्हांला अरसिक म्हणोत' असें विनयानें म्हणण्याचें कारण नाहीं, ते खरोखरच

तसे आहेत असें आम्हीं त्यांस आश्वासन देतों. त्यांच्या या तोंडच्या गप्पांवर कोणी विश्वास ठेवतो किंवा त्याप्रमाणें कोणी वागतो अशी जर त्यांची कल्पना असेल तर ती मात्र चुकीची आहे. समागम संततीपुरताच असला पाहिजे असा उपदेश महात्मा गांधींनीहि केला आहे, परंतु त्यांच्यासारख्या निग्रही मनुष्यास सुद्धां स्वतःच्या उपदेशाप्रमाणें वागणें शक्य झालें नाहीं, असें त्यांनींच कबूल केले आहे. मग पशूंप्रमाणेंच आपण वागलें पाहिजे असा आग्रह कां? जें लाखांत एका मनुष्यालाहि करतां येत नाहीं व जें केवळ नपुंसकालाच शक्य आहे, तेंच नैसर्गिक आहे असें समजण्यापेक्षां मनुष्याच्या गरजा पशूंपेक्षां वेगळ्या आहेत असेंच समजणें योग्य नाहीं काय? स्त्रीपुरुषसमागमाची पापाशीं घालून दिलेली पारंपरिक सांगड हीच काय ती याला अडचण आहे, हें पारंपरिक लेखकांस कसें समजावें? यांच्या विचारसरणीचे मासले वरील लेखांत विपुल आहेत. उदाहरणार्थ ' इंद्रियभोगांविषयीं हा सामान्य नियम झाला. पण अप-वादावांचून नियम बहुधा असतच नाहीं. म्हणून हा सामान्य नियमहि साप-वाद आहे.' याचप्रमाणें, पशूंतहि वांझपण कधींकधीं सांपडतें, असें स्वतःच म्हणून सुद्धां लगेच पुढें 'पशुपक्ष्यांत तें अपवादात्मकच आहे, सामान्य नियम नाहीं. पशुपक्षी रानांत राहतात वगैरे कारणांमुळें 'त्यांना विकार असा कोणताच होणें संभवनीय नसतें' असें विधान हे गृहस्थ खुशाल ठोकून देतात. स्वतःच्या अकलेवरच केवळ भिस्त ठेवण्यापेक्षां वस्तुस्थितीबद्दल माहिती मिळवण्याचा जर प्रयत्न केला असता तर अशीं खोटीं विधानें त्यांनीं केलीं नसतीं. जे लोक घरीं बसून मनास येतील तीं विधानें करण्याऐवजीं पशुपक्ष्यांचें स्वतः निरीक्षण करतात, ते असें सांगत नाहींत. स्वच्छ हवा व व्यायाम यांमुळें रोग कमी होतील हें खरें, परंतु मुळींच होत नाहीत असें नाहीं. पशुपक्ष्यांत अनेक रोग सांपडतात असें अनेकांच्या नजरेस आलें आहे.

कामशास्त्राचा खून

कामशास्त्राचें गाढ अज्ञान वरील लेखांत ठिकठिकाणीं दिसून येतें. उदाहरणार्थ वांझपणाचें एक कारण त्यांत पुढीलप्रमाणें दिलें आहे. 'स्त्री व पुरुष यांच्या प्रकृतीच अगदीं भिन्न असतात. प्रकृतींत दोष असा दोघांच्याहि नसतो, पण प्रकृतिभेदानें दोघांनाहि संभोगसमाधान लाभत नाहीं (तें कां लाभत नाहीं याबद्दल खुलासा नाहीं, पण तें असो). समाधानावांचून गर्भधारणा कशी होणार?' हें साफ खोटें आहे, व ज्यांना संभोगसमाधान कधींहि लाभत नाहीं व ज्यांना मुलें मात्र नको इतकीं होतात, अशा शेंकडों स्त्रिया असतात. इतकी साधी गोष्ट ज्याला माहीत नाहीं त्यानें वंध्यत्वविचारावर लेख लिहावा व तो एका सन्मान्य म्हणवणाऱ्या मासिकानें प्रसिद्ध करावा हें महाराष्ट्राचें दुर्दैव आहे. या लेखकाची अशीच कल्पना दिसते कीं लेखांत बऱ्याच वेळां देवाचें नांव घेतलें, उपोषण वगैरे धार्मिक प्रकारांची तरफदारी केली, ब्रह्मचर्य, पावित्र्य वगैरे पारंपरिक बावळटपणा उचलून धरला, म्हणजे पाहिजे त्याला पाहिजे त्या विषयावर लेख लिहितां आलाच पाहिजे. हे विद्वान् आणखी कोणकोणत्या विषयांस वरील पद्धत लावतात नकळे!

आणखी एक विधान. 'परस्परांचीं मनें शुद्ध नसल्यास, किंवा परस्परांना एकमेकबद्दल एक प्रकारचा तिटकारा वाटत असल्यास संतानप्राप्ति होत नाहीं.' पुरुषानें स्त्रीवर बलात्कार करून सुद्धां त्यापासून मूल झाल्याचीं उदाहरणें पुष्कळ सांपडतात, तेथें त्यांचें एकमेकावर प्रेम असतें, व आपल्यावर बलात्कार व्हावा अशी स्त्रीची इच्छाच असते असें समजायचें काय?

'अनावर वासनेच्या उष्णतेनें पत्नीचें शोणित व पतीचें शुक्र किंवा वीर्य हीं दुष्ट होतात...अशा स्थितींत प्रजोत्पादन होत नाहीं.' ही केवळ कविकल्पना आहे, त्यांत सत्याचा अंश नाहीं.

'स्त्री व पुरुष यांच्या संभोगव्यापारांत दोघांच्या तृप्तींची वेळ एकच यावी लागते. ही पराकाष्ठेची वेळ जर जमली नाहीं तर गर्भधारणा शक्य नसते.' हें अत्यंत अज्ञान आहे. स्त्रीचें मुळींच समाधान न होतांहि गर्भधारणा शक्य असते हें वर सांगितलेंच आहे.

या लेखकानें वंध्यत्वावर जे उपाय सांगितले आहेत तेहि एकंदर लेखाप्रमाणेंच कुचकामाचे आहेत. श्री. किनरे उपोषणाचा प्रयोग करावयास सांगतील याचें कोणास आश्चर्य वाटणारच नाहीं, व त्याबरोबरच ते ब्रह्मचर्याचाहि उपाय सांगतात. हे उपाय वंध्यत्व घालवण्यास तर उपयोगी नाहींतच, परंतु नपुंसकत्व आणण्यास मात्र उपयोगी आहेत, असें प्रसिद्ध तज्ज्ञांचें मत आहे. श्री. किनऱ्यांचे मतें उपोषणानें कोणतीहि इष्ट गोष्ट घडून आलीच पाहिजे असे दिसतें, परंतु ज्यांस उपोषणाचें वेड लागलेलें नाहीं त्यानीं यांचें नादीं लागूं नये अशी आमची शिफारस आहे. हे लेखक खरोखरच धार्मिक आहेत कीं धार्मिकपणाचें ढोंग करतात, याचा लेखावरून मुळींच पत्ता लागत नाहीं. निरनिराळे उपाय सांगून झाल्यावर मधेंच यांना ईश्वराची आठवण होते. 'लौकर निजावें, जागरण करूं नये....ईश्वरावर हवाला ठेऊन स्वस्थ चित्तानें असावें. अंथरूण मऊ असावें'...आमच्यासारख्या नास्तिकांस ईश्वराची चेष्टा करणें शोभतें, धार्मिक मनुष्यास शोभत नाहीं. ईश्वरावर हवाला ठेवायचा तर मग हे बाकीचे उपाय कशाला ? या उपयांशिवाय ईश्वराला कांहीं करतां येत नाहीं काय? असा कसा ईश्वर ? इतर उपायांचा परिणाम होत असेल तर मग ईश्वराला त्याचें श्रेय कां ? ही केवळ ईश्वराची चेष्टा आहे इतकेंच नव्हे तर सामान्य वाचकांची दिशाभूल करण्याचा प्रयत्न आहे. उदाहरणार्थ, 'सकाळीं चार वाजतां उठून, अगोदर पाणी पिऊन, नंतर देवाचें स्मरण करून मग शौचमुखमार्जन (हें सर्व अर्थात

याच क्रमानें झालें पाहिजे !) करून गांवापासून २—३ मैलावर असलेल्या एखाद्या देवाच्या दर्शनास पायीं जाऊन पायीं परत यावें...जातांयेतां देवादिकांच्या गोष्टीच बोलाव्या...श्वासोच्छ्वासक्रिया सुदीर्घ ठेवावी. असें रमणीय देवस्थान जवळपास नसल्यास पतीनें लांब फिरावयास जाऊन ८–१० मैलांची सणसणीत रपेट करावी '....येथें जो काय परिणाम लेखकाच्या मतें होतो, तो व्यायामाचाच असून त्यांत देवादिक केवळ आगंतुक आहेत अशी स्पष्ट कबुली आहे. यावरून देवाच्या दर्शनानें वंध्यत्वावर कांहीं परिणाम होतो असें मानण्याइतका लेखकहि मूर्ख नाहीं असें दिसतें. असें असेल तर भोळसट वाचकांची फसवणूक करण्याचा प्रयत्न कां ? किंवा आपण खरे उपाय सांगितले असतां तुळशीचा व इतर देवांचा आपल्यावर कोप होईल अशी त्यांची कल्पना आहे, तेव्हां मधून मधून देवाचें नांव घेऊन त्याला फसवून हळूच वाचकांना खरे उपाय सांगण्याची ही युक्ति आहे ? वास्तवीक खरे उपाय लेखकाला स्वतःलाच माहीत नाहीत, तेव्हां ते कसे सांगणार ?

शेवटीं आम्हांस इतकेंच म्हणावयाचें आहे कीं श्री. किनरे ईश्वराची चेष्टा पाहिजे तर खुशाल करोत, त्यांत त्यांचें किंवा इतर कोणाचेंहि नुकसान नाहीं, कारण ईश्वर नसतोच, व इतकेंच करून ते थांबले असते तर त्यांचे वाटेस जाण्याचें कारणच नव्हतें. परंतु ज्या विषयाची त्यांना बिलकुल माहिती नाहीं अशा विषयांत दुसऱ्याला उपदेश करण्याचा आव त्यांनीं आणल्यामुळें त्यांत आम्हांस लक्ष घालावें लागलें. त्यांचे उपाय केवळ निरुपयोगाच नाहींत, तर हानिकारक आहेत, व ज्यांस नपुंसकत्व पाहिजे असेल त्यांनीं जरूर करावे.

पत्रव्यवहार

१.

स. वि. वि. माझ्या ओळखीच्या कांहीं स्त्रियांनीं संततिनियमनाची माहिती करून घेण्याची इच्छा प्रदर्शित केल्यावरून, आपलें मराठी पुस्तक मी त्यांस वाचावयास देतों. शहरापासून लांब राहणाऱ्या लोकांना नियमनाचे उपाय वापरण्यास लाज वाटते व ते त्यांच्या उपयोगाचे नाहीत.

आपल्या म्हणण्याप्रमाणें ऋतुकालांत किंवा त्याचे आधीं किंवा नंतर केव्हांही गर्भधारणा होऊं शकते. याज्ञवल्क्यस्मृ ी व वऱ्हाडांतील स्वामी शिवानंदाचें 'मनोवांछित संतति' वगैरे ग्रंथ असें म्हणतात कीं ऋतुकालाच्या सुरवातीपासून १६ दिवसांतच गर्भधारणा होऊं शकते, व तेथपासून २८ व्या दिवसापर्यंत ती होत नाहीं. याचें कारण ते असें सांगतात कीं पहिले १० दिवस गर्भाशय उघडा असतो व नंतर हळुहळू बंद होत जातो, व १६ दिवसांनीं तो पार बंद होऊन रेत आंत जाणें अशक्य होतें. हें म्हणणें कितपत खरें आहे हें अजून ठरलें नाहीं.

हल्लीं या विषयाकडे लोकांचें लक्ष्य लागलें आहे व यावर निरनिराळ्या औषधांच्या जाहिराती दिसूं लागल्या आहेत. एक वैद्यराज म्हणतात कीं त्यांच्या गोळ्या ४२ दिवस घेतल्यास स्त्री वंध्या होईल. या औषधांची रासायनिक परीक्षा करून तीं खरीं आहेत कीं काय हें ठरवण्यास आपणास ही उत्तम संधी आहे. तीं खरीं ठरल्यास गरिबांवर मोठा उपकार होणार आहे व यामुळें त्यांची खरोखर उन्नति होईल.

......आपल्या अंकांत 'विवाहितांस प्रश्न' केला आहे त्याचें उत्तर खालीलप्रमाणें आमच्या व इतरांच्या अनुभवावरून दिलें आहे........ज्याचें मन सुसंस्कृत झालें आहे...तो तरी निदान ४० नंतर कित्येक वर्षें पत्नीशिवाय राहूं शकेल. पण त्यामुळें तो नपुंसक होईलच असें खात्रीनें म्हणतां येणार नाहीं, भर तारुण्यांत कॉलेज स्टुडंट आपल्या विवाहित पत्नीस सोडून जवळजवळ एक वर्षभर राहतो. पण त्यामुळें तो नपुंसक ठरेल काय ? हिंदुस्थानांतून बरेच विद्यार्थी तरुण वयांत आपल्या पत्नीस सोडून शिक्षणाकरतां परदेशास दोन चार वर्षें राहतात पण त्यामुळें ते बिलकुल नपुंसक होत नाहींत......

माझ्या एक मित्राचा इतिहास खालीलप्रमाणें आहे. आज त्याच्या वयास ४५ वर्षें झालीं असून तो सरकारी खात्यांत कारकून आहे. त्याची सांपत्तिक स्थिति उत्तम असून त्याचें लग्न अद्याप झालें नाहीं. त्याच्या तारुण्यांत बऱ्याच मुली सांगून आल्या होत्या पण त्यास एकहि पसंतीस उतरली नाहीं. नंतर तो स्वतंत्र राहूं लागला व त्याच्या ३० व्या वर्षी लग्नाचा बेत जुळून आला होता पण तो मोडला व त्यानंतर प्रत्येक सोयरीकीचे वेळीं त्यास कोणीतरी नपुंसक म्हणून नांवें ठेवूं लागला. त्याच्या ४० व्या वर्षी त्यास एका डॉक्टरानें तपासून संभोगशक्ति कायम आहे असें सर्टिफिकेट दिलें पण लोक त्याच्यावर विश्वास ठेवींत नाहींत. अद्याप त्यानें कसलाच स्त्रीसंभोग केला नाहीं. पण वेश्यागमन करण्याच्या तो विरुद्ध आहे. पण वीर्य सांठल्यामुळें त्रास होतो व आग होते असें नेहमीं म्हणतो व त्याबद्दल औषध घेत असतो. अशा स्थितींत त्यानें काय करावें बरें ?

आमच्या समाजांत स्त्रीस गर्भ राहिल्यापासून दीड वर्ष तरी संभोग करीत नाहींत, कारण ९ महिन्यानंतर पूर्ववत स्थितीस येईपर्यंत म्हणजे बालकास निदान वर्ष होईपर्यंत तरी स्त्रीस माहेरीं राहण्याची पूर्ण मुभा असते व असें असल्यामुळें विवाहित तरुणास तितके महिने पूर्ण ब्रह्मचर्य पाळावें लागतें. पण त्याचा त्यावर कसलाच परिणाम होत नाहीं.

आपण पुढील लेखांत संभोग आसनांबद्दल विचार कराल काय ? गर्भ राहिला असतां दोन महिन्यांच्या आंत शस्त्रक्रिया न करतां गर्भपात कसा करतात त्याचा खुलासा कराल काय ? वेश्या दोनतीन महिन्याच्या गर्भास नाहींसा करतात असें आमच्या नजरेस आलें आहे, पण त्यांचा काय उपाय असतो ?

(१. याज्ञवल्क्यस्मृति किंवा स्वामी शिव्यानंद काय म्हणतात याला बिलकुल महत्त्व नाहीं. स्मृतिकार सर्वज्ञ नव्हते व आम्हास हल्लीं त्यांच्यापेक्षां

निःसंशय जास्त ज्ञान आहे व स्वामी शिव्यानंदांस तर या विषयाची बिल[illegible] माहिती नाहीं असें त्यांच्या ग्रंथांवरून स्पष्ट दिसतें. पहिल्या १६ दिवसां[illegible] गर्भधारणा होत नाहीं असें समजून ज्यांनीं संततिनियम[illegible] करतां वेळापत्रक आंखलें ते सपशेल फसलेले आमच्या स्वतः[illegible] माहितींत आहेत. तेव्हां यांत विशेष शोध केलेले डॉ. नॉ[illegible] हेअरसारखे लोकहि तसेंच म्हणतात यांत नवलच नाहीं. ही स्वामी[illegible] युक्ति शेंकडा १०० वेळां फसते असें डॉ. मजकुरांचें म्हणणें आहे. तेव्[illegible] यांत आतां कांहीं ठरावयाचें बाकी राहिलेलें नाहीं. २. पोटांत औषध घेऊन सं[illegible]तिनियमन होतें असें म्हणणाऱ्या सर्व जाहिराती आम्ही खोट्या समजतों. अ[illegible] औषधांनीं कदाचित दर महिन्याला गर्भपात होऊं शकेल, परंतु प्रकृतीस अपा[illegible] झाल्याशिवाय राहणार नाहीं. असें औषध असणें शक्य आहे असें जरी घ[illegible] चाललें तरी तसें शास्त्रीय दृष्ट्या सिद्ध होण्यास औषधाची क्रिया शरिरावर क[illegible] होते हें समजणें इष्ट आहे, व याशिवाय तें सिद्ध करण्याचा मार्ग म्हटला म्हण[illegible] हजारों स्त्रियांवर तें यशस्वी झालेलें तरी दाखवलें पाहिजे. एखाद्या उदाहरण[illegible] वरून या गोष्टी सिद्ध होत नसतात व अमूक मनुष्य (मग तो कोणीहि [illegible] असेना) म्हणतो म्हणून तें खरें, असें म्हणण्याचे दिवस आतां राहिले नाहीं[illegible]

३. आम्ही विवाहितांस जो प्रश्न केला आहे तो त्यांस कामशास्त्रांतील तज्ञ स[illegible]जून केलेला नाहीं. ४० वर्षांनंतर मनुष्य समागमाशिवाय राहिल्यास नपुंस[illegible] होण्याचा संभव असतो, हें कामशास्त्रांतील तज्ञांचें मत आहे, व या मुद्द्या[illegible] आपल्या मतास बिलकुल महत्व नाहीं. प्रश्न नीट समजून घेण्या[illegible] देखील आपण तसदी घेतलेली नाहीं. एरवीं या बाबतींत तरुणां[illegible] उदाहरणें कशाकरतां दिलीं ? ४० वर्षांपुढील पुरुषहि खात्रीनें नपुंस[illegible] होईलच असें आम्ही लिहिलें नाहीं, होण्याचा संभव असतो इतकें[illegible] लिहिलें आहे (जुलै १९३०). कामवासना कमी झाल्यामुळें तो सह[illegible]

पत्नीशिवाय राहूं शकेल या म्हणण्याचाहि कांहीं उपयोग नाहीं. तो राहिल्यास नपुंसक होण्याचा संभव आहेच व कामवासना अगोदरच कमी झाली असल्यास हा संभव जास्तच आहे. ४. कालेजांतील विद्यार्थी एक वर्षभर पत्नीपासून दूर राहतात हें खोटें आहे. साडेतीन महिने राहतात हें खरें, व सर्व ब्रह्मचर्यानें राहतात हेंहि खोटें आहे. हिंदुस्थानांतून परदेशांत गेलेले विद्यार्थी ब्रह्मचर्यानें राहतात अशाहि आपली कल्पना दिसते, ती तर सपशेल खोटी आहे. अशा गोष्टी परत आल्यावर कोणी कबूल करीत नसतो. पुष्कळ वर्षें ब्रह्मचर्यानें राहिल्यास तरुण लोक सुद्धां नपुंसक होतात अशीं उदाहरणें आहेत. ५. आपल्या ४५ वर्षांच्या मित्रास संभोगशक्ती कायम आहे असें ज्या डाक्टरानें सांगितलें ते या विषयांतील तज्ञ नाहीत हें उघड आहे. शारीरिक दृश्य बिघाड झाला आहे कीं काय हें डाक्टरास समजेल, व ज्या डाक्टराजवळ सूक्ष्मदर्शक यंत्र असेल त्यानें रेत तपासल्यास प्रजोत्पत्ति शक्य आहे कीं नाहीं हें समजेल, परंतु समागम शक्य आहे कीं नाहीं हें डाक्टरास समजणें शक्य नाहीं, व लोक आपल्या मित्रास नपुंसक म्हणत असल्यास त्यांत आम्हांस त्यांची बिलकुल चूक दिसत नाहीं. ज्याला प्रचलित नीतीला इतकें महत्त्व द्यावेंसें वाटेल त्यानें काय हाल होतील ते सोसण्यास तयार असलें पाहिजे, लोकांस नांवें ठेवून काय उपयोग ? ६. नैसर्गिक कामवासनेवर औषध देणारा तर मूर्खच, पण घेणारा शतमूर्ख, कारण देणाराचा त्यांत आर्थिक फायदा तरी असतो, परंतु घेणाराचा सर्वतोपरी तोटा असतो. ब्रह्मचर्यानें त्रास होतच असतो, तेव्हां पुण्य लागायचें तें लागतेंच, मग औषधानें प्रकृति आणखी बिघडून जास्त त्रास झाल्यानें जास्त पुण्य लागत असल्यास नकळे ! अडाणीपणाचीं फळें ज्याचीं त्याला भोगावीं लागतात, त्याला लोक काय करणार ? ७. बालक एक वर्षाचें होईपर्यंत माहेरीं राहण्याची मुभा असून

काय उपयोग? अशा राहतात किती? व तितके दिवस विवाहित तरुणास ब्रह्मचर्य पाळावें लागतें म्हणण्यांत काय अर्थ आहे? कोणी पाळतात, कोणी पाळीत नाहात. त्याचा त्यांवर कसलाच परिणाम होत नाहीं हें आपलें म्हणणें खरें कशावरून? आमचें म्हणणें याचे उलट आहे. ८. मासिकांत हल्लीं कामशास्त्रासंबंधीं जे लेख येत आहेत त्यांत आसनांचा विचार होईल. ९. वेश्या गर्भपात कसा करतात याचा खुलासा वेश्यांसच विचारावा. आम्हांस असा खुलासा एखाद्या वेश्येनें दिला तरी आम्हांस छापतां येणार नाहीं, कारण त्यांत कायद्याचा प्रश्न उपस्थित होईल. सं.)

२. १०।८।३०

' गुप्त रोगांपासून स्वतःचा बचाव करण्याची वेश्यांची इच्छा असल्यास त्यांस आपण कोणता उपाय सांगाल? अशी एक डॉक्टर वर्गणीदार पृच्छा करतात. जंतुनाशक पाणी करून त्यानें पिचकारीनें योनिमार्ग समागमाचे पूर्वी व नंतर धुणे जरूर आहे. जंतुनाशक पाणी करण्यास 'मर्क्युरी परक्लोराइड्' नांवाचें एक औषध मिळतें (यासच 'करोझिव सब्लिमेट' असेंहि नांव आहे), तें पाण्यांत एकास २००० या प्रमाणांत मिश्र करावें. चार औंस पाण्यांत एक ग्रेन औषध टाकल्यास वरील प्रमाण बसतें. याऐवजीं दुसरें एक औषध 'मर्क्युरी सायानाइड्' नांवाचें मिळतें, तें शेंकडा एक या प्रमाणांत पाण्यांत विरवल्यास चालतें (एका औंसास पांच ग्रेन). असें पाणी अगोदर तयार करून ठेवावें व योग्य वेळीं भोंवऱ्याचे पिचकारींतून वापरावें. सं.